

Generelle bemærkninger til forslag til landstingslov om valg til Grønlands Landsting.

Lovforslaget er udarbejdet på baggrund af blandt andet erfaringer i forbindelse med afholdelse af landstingsvalg i 1995 og tilsigter at forenkle arbejdsgangene i forbindelse med forberedelse og afholdelse af landstingsvalg. Forslaget er samtidig en revision og modernisering af gældende valglov.

Reglerne om udarbejdelse af valglister ændres således, at der kun skal udarbejdes valglister, når valg er udskrevet. Tidligere skulle kommunalbestyrelserne hvert år den 1. februar udarbejde en liste over de i kommunen bosatte personer, som havde valgret den 1. marts. Ændringen medfører desuden, at der ikke længere skal udarbejdes tillægslister og tilflytterlister. Ændringerne er begrundet i anvendelse af EDB/moderne teknologi

Tidligere kunne personer, der var flyttet i tiden mellem valgets udskrivelse og valgets afholdelse, ikke blive optaget på valglisten i den kommune, hvortil de var flyttet. Dette medførte, at et stort antal personer skulle brevstemme til deres fraflytningskommune. Fremover er det kun personer, der er flyttet eller har meldt flytning senere end 6 uger før valgdagen, der skal brevstemme til deres fraflytningskommune.

Som noget nyt er indført regler om, at opstillede kandidater ikke kan være medlemmer af valgbestyrelsen eller udpeget som afstemningsleder.

I forslaget er der givet valgbestyrelsen mulighed for at udpege et antal tilforordnede vælgere til at bistå ved valget. De personer, som får pålagt et hverv i henhold til loven har pligt til at udføre dette (borgerligt ombud). Der udbetales diæter til de udpegede personer. Tidligere var hvervet som tilforordnet ikke et borgerligt ombud men blev honoreret med diæter. Lovændringen på dette område medfører derfor ikke en forøgelse af udgifterne.

Vælgere ombord på skibe, der er hjemmehørende i Grønland, har fået mulighed for at afgive brevstemme ombord på skibet. Disse skibe har sjældent mulighed for at anløbe en havn, hvor der kan afgives brevstemme på et folkeregister.

Regler om stemmesedlers gyldighed er uddybet, og Landsstyret bemyndiges samtidig til at fastsætte regler om bedømmelsen af stemmesedler, herunder brevstemmesedler.

Forslaget indeholder et forslag om afskaffelse af personlige stedfortrædere. Tidligere havde hver kandidat to personlige stedfortrædere, hvoraf den ene indtrådte i Landstinget, hvis kandidaten udtrådte. Denne ordning foreslås afskaffet, og der udarbejdes i stedet stedfortræ-

derlister over de opstillede men ikke valgte kandidater. Besættelsen af en ledigbleven plads i Landstinget sker herefter ved oprykning fra disse lister.

Grunden til denne ændring er, at den findes at være mere demokratisk, idet vælgerne sjældent fokuserer på, hvem der er en kandidats stedfortrædere. Administrativt vil det nye system være en lettelse, idet det er forbundet med en del besvær at få samlet alle underskrifterne både fra kandidater og stedfortrædere i forbindelse med anmeldelsen af kandidaterne.

Bemærkninger til forslagets enkelte bestemmelser.

Ad § 1.

Bestemmelsen indeholder betingelserne for at have valgret til Landstinget. Derudover skal vælgeren være optaget på en valgliste jf. § 3. Valgretsaldern skal være opfyldt senest på valgdagen.

Ad § 2.

Bestemmelsen gør det muligt for personer med midlertidigt ophold uden for Grønland at bevare stemmeretten til Landstinget.

Som noget nyt, er personer, der opholder sig i udlandet, som repræsentant for Grønlands Hjemmestyre tilføjet.

Som stk. 3 tilføjes det, at ugifte samlevende sidestilles med samlevende ægtefæller.

Ad § 3.

For at fremhæve denne betingelse er den blevet udskilt som en selvstændig bestemmelse.

Ad § 4.

Det er ingen betingelse at være optaget på valglisten for at være valgbar. Ingen kan forudgående udelukkes fra at stille op til valget med henvisning til, at de er pålagt en kriminalretlig foranstaltning. Det er alene Landstinget, som afgør, om en valgt kandidat skal anses for uværdig til at være medlem af Landstinget jf. § 52, stk. 2.

Ad § 5.

Antallet af landstingsmedlemmer er fastsat til 31, 26 kredsmandater og 5 tillægsmandater.

Ad § 6.

Valget gælder fra valgdøgnets begyndelse.

Ad § 8.

Det forudsættes, at valgbestyrelsen i videst muligt omfang afspejler kommunalbestyrelsens sammensætning.

Med reglen indføres regler om inhabilitet, således at en kandidat ikke kan være medlem af valgbestyrelsen.

Såfremt et medlem af valgbestyrelsen udtræder, vælger kommunalbestyrelsen blandt sine medlemmer et nyt medlem til valgbestyrelsen. Hvis det er borgmesteren, der udtræder, udpeger kommunalbestyrelsen et nyt medlem til valgbestyrelsen som stedfortræder for borgmesteren, og valgbestyrelsen udpeger derefter af sin midte en ny formand for valg-

bestyrelsen.

Ad § 9.

Med reglen indføres regler om inhabilitet, således at en kandidat ikke kan være afstemningsleder. Den foreslåede ændring afspejler praksis.

Der er i forslaget adgang til, at valgbestyrelsen kan udpege tilforordnede vælgere til at bistå med valget. Der er tale om et hverv, som de pågældende har pligt til at påtage sig (borgerligt ombud). Tidligere udbetaltes der også diæter til tilforordnede vælgere, så ændringen medfører ikke øgede omkostninger.

Ad § 11.

De partier, som ved sidste landstingsvalg opnåede repræsentation i Landstinget og på dagen for valgets udskrivelse fortsat er repræsenteret i Landstinget, har ret til at opstille til landstingsvalget.

Ved landstingsvalget i 1995 blev der afgivet 25.500 gyldige stemmer.

Ad § 12.

Partier kan ikke indgå valgforbund jf. § 16, stk. 2.

Ad § 13.

Benyttelse af kaldenavn i forbindelse med opstilling som kandidat kan ske efter indhentelse af forudgående tilladelse hos Valgnævnet. Det afgørende, for om anmodningen kan imødekommes, er, at der er tale om et navn, der er almindeligt benyttet, samt karakteren og benyttelsen af navnet, herunder hvordan kandidaten benævner sig selv samt underskriver sig.

Tidligere skulle der være to personlige stedfortrædere for hver kandidat. Denne ordning foreslås ændret, idet det findes at være mere demokratisk, at der i tilfælde af, at en plads i Landstinget bliver ledig, sker en oprykning fra en såkaldt stedfortræderliste. Stedfortræderlisten er en liste over opstillede men ikke valgte kandidater jf. §§ 45 og 46.

Ad § 16.

Tidligere var der i loven ingen hindring for, at en kandidat stillede op for mere end ét parti eller for et parti og samtidig som kandidat uden for partierne.

Bestemmelsen om, at partier ikke kan indgå valgforbund, er en præcisering af gældende praksis.

Der er intet til hinder for, at en person kan være stiller for et nyt parti og samtidig være stiller for en enkeltkandidat, men ifølge § 11, stk. 3 kan en vælger ikke være stiller for mere end ét parti.

Ad § 18.

Fremover vil der ved fejl på kandidatanmeldelsen blive rettet henvendelse til kandidaten og ikke til stillerne.

Ad § 20.

Det er kun i tilfælde af, at der er udskrevet valg, at der skal udarbejdes valglister. Den tidligere ordning med at udskrive valglister til fremlæggelse hvert år bortfalder. Ændringen betyder samtidig, at færre skal brevstemme. Tidligere kunne der ikke ske tilføjelser til valglisten mellem valgets udskrivelse og valgdagen, nu bliver det kun personer, der er flyttet senere end 6 uger, eller har meldt flytning senere end 6 uger, der skal brevstemme til fraflytningskommunen. Den foreslåede tidsgrænse er teknisk nødvendig i forhold til udskrift fra det grønlandske personnummerregister, KIA, og fremsendelse af listerne til alle kommuner.

Ad § 21.

Denne bestemmelse omhandler områderne uden for den kommunale inddeling samt udarbejdelse og ajourføring af valglisten.

Ad § 22.

Denne bestemmelse omhandler optagelse på valglisten af de i § 2 nævnte personer.

Ad § 23.

Opdelingen af landstingskredsene i valgkredse og afstemningssteder samt udarbejdelse af valglister for disse. Terminologien omkring opdelingen er ændret således, at hver landstingskreds består af en eller flere kommuner. Hver kommune udgør én valgkreds, og denne er opdelt i afstemningssteder. Der er i landstingslov om valg til kommunalbestyrelser, bygdebestyrelser og menighedsrepræsentationer § 5 indføjet en bestemmelse, som giver Landsstyret hjemmel til at fastsætte antallet af afstemningssteder.

Ad § 24.

Perioden, i hvilken valglisten fremlægges til gennemsyn, er ændret til 2 hverdage.

Ad § 25.

Bestemmelsen omhandler indsigelser mod valglisten.

Ad § 26.

Når der i denne lov står, at der foretages lodtrækning af Valgnævnet, foretages den på følgende måde:

Navnene på de partier, kandidatforbund eller personer, som indgår i lodtrækningen, skrives på en brevstemme, som derefter nedlægges i den lille brune kuvert, der er beregnet til brevstemmen. Denne kuvert sikrer, at det ikke er muligt at se det på brevstemmen anførte navn.

Dernæst lægges kuverterne på et bord (efter at være blevet "blandet", så ingen kan huske, hvilket navn der er i hvilken kuvert). Herefter udtrækker formanden for Valgnævnet det parti,

det kandidatforbund eller den person, som får placering på stemmesedlen eller mandatet. Udtrækningen sker i overværelse af de øvrige medlemmer af Valgnævnet.

Ad § 28.

Udgangspunktet er, at der skal sættes ét kryds. I tilfælde af at der er sat flere krydser eller andre tegn eller skrift, skal der foretages en vurdering af, hvem stemmen skal tilfalde, eller om den er ugyldig jf. § 38, stk. 3 og § 39, stk. 1.

Ad § 31.

Ifølge stk. 8 er der nu mulighed for at afgive brevstemme hos skibsføreren, hvis man befinder sig ombord på et skib, der er hjemmehørende i Grønland. Denne nye bestemmelse er indført, fordi det ofte er udelukket at komme ind til en by, hvor der er et folkeregister. Med skibe, der er hjemmehørende i Grønland, menes, at skibet enten er indregistreret i Grønland eller er indchartret uden besætning af et grønlandsk rederi, svarende til skattelovens definition.

Ad § 32.

Brevstemmemateriale til brug i Grønland består af en stemmeseddel, med dertil hørende særskilt konvolut, en blanket til følgebrev samt et omslag, hvori konvolutten med stemmesedlen og følgebrevet skal sendes til den kommune, hvor den pågældende vælger er optaget på valglisten.

Ad § 35.

Omslagene indeholdende brevstemmerne skal være fremme på afstemningsstedet, hvor den pågældende vælger er stemmeberettiget, inden afstemningen begynder.

Ad § 36.

Der sættes kun kryds ud for en vælger, der har afgivet brevstemme, hvis den pågældende brevstemme kan komme i betragtning. Der er i stk. 2 anført nogle tilfælde, hvor en brevstemme ikke kan komme i betragtning. Hvis en brevstemme er kommet i betragtning, kan den pågældende vælger ikke stemme ved afstemningen på valgdagen jf. stk. 4. Såfremt en brevstemme ikke er kommet i betragtning, kan vælgeren møde op på valgdagen og afgive stemme, såfremt han opfylder betingelserne for at stemme til valget.

Ad § 37.

Afstemningslederen foretager optællingen af stemmerne. Først samles stemmerne på de enkelte partier samt på de enkelte kandidater uden for partierne i bunker. Med stemmerne på de enkelte partier menes partistemmer samt stemmer på kandidater inden for de enkelte partier.

Der kan ikke stemmes ved at skrive en benævnelse for et kandidatforbund på stemmesedlen.

Optællingen af stemmerne er offentlig, og der skal være mindst 2 vidner blandt de valgberetti-

gede til stede.

Ad § 38.

Denne bestemmelse angår fortolkningen af, hvem stemmerne tilfalder. Efter at stemmerne pr. parti og pr. kandidat uden for partierne er opgjort, foretages der en opgørelse af, hvor mange stemmer, der er afgivet for den enkelte kandidat i partierne.

Ad § 39.

I denne bestemmelse findes der en opremsning af, hvornår en stemmeseddel skal anses som ugyldig. På baggrund af erfaringerne fra landstingsvalget i 1995 er bestemmelsen blevet uddybet, samtidig er der i stk. 4 indføjet en bestemmelse, som bemyndiger Landsstyret til at fastsætte regler om bedømmelsen af gyldigheden af stemmesedler.

Ad § 40.

Umiddelbart efter optællingen foretages der en fornyet optælling (genoptælling). Dette gentager sig, indtil optællingen giver det samme resultat 2 gange.

Ad § 42.

Indberetningen til valgbestyrelsen i valgkredsen skal foretages straks efter, at stemmeoptællingen er tilendebragt på det enkelte afstemningssted. Valgbestyrelsen videregiver straks resultaterne til Valgnævnet. Valgbestyrelsens indberetning af afstemningsresultatet til Valgnævnet foretages pr. afstemningssted.

Ad § 43.

Bestemmelsen omhandler fordelingen af kredsmandaterne. Det er nu fremhævet, at der anvendes d'Hondts forholdstalsmetode ved fordelingen af mandaterne.

Ad § 44.

Bestemmelsen omhandler fordelingen af tillægsmandaterne.

Ad § 45.

Tidligere havde hver kandidat 2 personlige stedfortrædere. Det foreslås, at der i stedet udarbejdes stedfortræderlister, på hvilken de opstillede men ikke valgte kandidater anføres i rækkefølge efter det antal stemmer, de har fået.

Ved mandatledighed indtræder stedfortræderne efterhånden i samme rækkefølge, som de er opført på stedfortræderlisterne. Såfremt en kandidat skifter tilhørsforhold i løbet af en valgperiode, tages der ved en eventuel senere udtræden af Landstinget udgangspunkt i kandidatens tilhørsforhold ved valget, d.v.s. at stedfortræderen tages fra det oprindelig partis eller kandidatforbunds stedfortræderliste.

Den nye ordning vil være mere demokratisk, idet vælgerne sjældent fokuserer på, hvem der er en kandidats stedfortrædere. Samtidig vil det lette det administrative arbejde i forbindelse med modtagelsen af kandidatanmeldelserne, idet der ikke længere selvstændigt skal indhentes oplysninger og underskrifter på stedfortræderne.

Ad § 46, stk. 1.

Til brug for eventuel besættelse af et ledigblevent tillægsmandat i Landstinget udarbejdes en stedfortræderliste. Listen udarbejdes for partierne på landsplan i rækkefølge efter størrelsen af de kvotienter, som partierne ville være berettiget til at besætte et tillægsmandat, men som ikke har givet et tillægsmandat.

Denne stedfortræderliste omhandler kun partierne, idet det kun er partierne, der kan få et tillægsmandat jf. § 44.

Ad § 46, stk. 2.

For hver landstingskreds udarbejdes der en liste over de opstillede men ikke valgte kandidater for partier og kandidatforbund i kredsen. Kandidaterne opføres i den rækkefølge, hvori de som stedfortrædere er berettiget til at indtræde i Landstinget.

Ad §§ 47 - 51.

Der er ikke foreslået realitetsændringer i bestemmelserne.

Ad § 52.

Spørgsmålet om valgbarhed afgøres af Landstinget. Det er den begåede handling, der er afgørende, ikke den pålagte sanktions størrelse eller udståelse.

Ad § 53.

Denne bestemmelse angiver i hvilke tilfælde, det bliver aktuelt at benytte stedfortrædere. Herefter er der en beskrivelse af, hvorledes et ledigblevent mandat skal besættes, alt efter om der er tale om et kredsmandat eller et tillægsmandat, der er blevet ledigt, samt om det er en kandidat for et parti, et kandidatforbund eller en enkeltkandidat, som er udtrådt af Landstinget.

Ad §§ 54 - 49.

Der er ikke foreslået realitetsændringer i bestemmelserne.